

RUDAR

••• Glasilo slovenskih rudarjev •••

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrty četrtlet v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštne proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Atentat na varstvo delavk.

Po nekem mednarodnem dogovoru bila je avstrijska vlada že l. 1907. zavezana, da bi prepovedala nočno delo žensk. — Končno se je vendar ta skromni in nikakor ne revolucionarni zakon soglasno sprejel v parlamentu in treba je bilo samo še, da bi ga sprejela še gosposka zbornica, pa bi bil zakon gotov. In ravno tu se zgodi nekaj nepričakovanega! Nikomur se ni zdelo mogoče, tudi v naši sicer priznani nazadnjaški državi ne, da bi se ta zakonska predloga, ki je za sladkorne tovarne določala tudi še neko prehodno dobo do popolne prepovedi ženskega dela, nikomur se ni zdelo mogoče, da bi se ta predloga razbila ob teh pečinah. In vendar se je tako zgodilo! Sladkorni baroni v gosposki zbornici so zagrešili to nesramnost, njih govornik sladkorni baron Janotta je predlagal, da se predloga vrne odseku. In to zavratno podjetniško brutalnost je odobrila s svojim glasovanjem cela zbornica.

Toli skromni socialno-politični zakon se zato ne more predložiti končnemu sonkcioniranju.

Gospodje, ki odtegujejo otrokom delavke jako važno redilno sredstvo s tem, da ga neprenehoma brez pravega vzroka podražujejo, ti gospodje ne marajo izgubiti cenene ženske delovne moči in četudi le za par nočnih ur. To so oni znameniti stebri prestola in altarja, ki kaj radi svetohlinsko zavijajo oči in pridigujejo: „Žena spada v hišo, k družini, ona naj bo pred vsem mati svojih otrok.“ Če gre pa za to, da vrnejo tem revnim otrokom njihovo mater vsaj za par ur, potem ti bodo pa najprej računili in kalkulirali, če s tem ne bi morda utrpel kako škodo njihov podjetniški profit. V vsakem pošteno mislečem človeku mora zavreti kri pravične jeze, če vidi, kako se najelementarnejše pravice žene gajijo z nogami.

Včasih je bila baje gosposka zbornica zaščitnica svobode, če smemo verjeti uprav legendarnim pripovedkam takozvanih svobodomiselnih zgodovinarjev. Če je gosposka zbornica v resnici kdaj kaj takega bila, potem se je izvršila med tem pač temeljita izpremembra. Danes je gosposka zbornica pravcati centrum najreakcionarnejših stremljenj in vsak atentat na ljudstvo bodo ti gospodje kar z največjo vestnostjo ali bolje brezvestnostjo pospeševali in podpirali. Prav posebno pa odlikuje te „rojene“ politike in visoke gospode izrazit protisocialen duh. To se je zopet enkrat jasno pokazalo sedaj pri tej zakonski predlogi za varstvo delavske žene. Naj bi se delavci, prav posebno pa delavke iz tega dogodka učile in tudi primerno poučile. Tukaj se brezdvomno kaže veliki vpliv izkoriščevalcev. Boj proti izkoriščevanju se mora z vso silo nadaljevati in navzlic vsem poskusom strahovanja pojstriti.

Naše pravice teptajo z nogami, ker so to zahteve revnih žen. Nas se zasmehuje, ker naša moč ne more še uporabiti — glasovnice. Visokorodne dame seveda, te smejo tudi v Avstriji politiko lastnoročno voditi. Me žene proletariata se bomo pa učile varovati svoje koristi. Tudi naš boj za volilno pravico bo še enkrat pretresal temelje pržave, borile se bomo s istim pogumom kakor naši sodrugi. Zasmeh, ki leži v odklonitvi tega skromnega zakona za varstvo delavske žene, ta zasmeh bo končno predramil iz mrtvila tudi indiferentne žene; seme pa, ki

vzklije iz tega delavstvu sovražnega dejanja, to bo želja tisočerihi revnih žena, da se vsa družba iz temelja izpremeni.

Stanovanjsko vprašanje.

Šesti strokovni kongres je obravnaval poleg drugih važnih vprašanj tudi o stanovanjskem vprašanju. S tem je strokovni zbor jasno pokazal, kolike važnosti je to vprašanje za delavske sloje. Kmalu po našem strokovnem zboru se je pečala s tem vprašanjem tudi postavodaja, in sicer se je to zgodilo v draginjskem odseku. Draginjski odsek je storil jako polovičarsko svojo dolžnost. Toda nekaj je vendarle storil. Popolnoma v smislu socialnodemokratskih naziranj je sklenil ustanovitev posebnega stanovanjskega sklada, čeprav, žal, z jako nezadostnimi sredstvi. Od agrarcev in kapitalistov odvisna vlada gospoda Bienertha za take potrebe nikdar ne najde denarja. Da se meščanske stranke za to nič ne brigajo je umevno.

Stanovanjska beda je star pojav sedanjega kapitalističnega družabnega reda. Že leta 1873 je dejal znameniti Marxov učenec Fredrik Engels, da je nastala v Londonu, Berlinu in Dunaju velika stanovanjska beda. Stanovanjska beda se pojavlja v dveh stjskah: v pomanjkanju stanovanj in v draginji stanovanj. Stanovanje je za vsakega človeka najmanj tako važna potreba kakor obleka ali hrana. V Avstriji je človek že postavno dolžan imeti svoje stanovanje, medtem ko se nihče ne briga za to, ali ima kaj jesti ali ne.

Stanovanjsko vprašanje je posledica kapitalističnega družbenega reda in zasebne lasti zemlje. Zemlja se uporablja za predmet raznih špekulacij. Ako se dela v mestu nova ulica, tlak, nova hiša ali park: vse to povzroča podraževanje tal. Kraj tega se podirajo v sredini mesta hiše, kjer so stanovali delavci. Zidajo se velike trgovske hiše, javna poslopja; če se pa že zidajo hiše za zasebna stanovanja, tedaj se hiša razdeli v jako draga stanovanja, tako da je delavec prisiljen iskati stanovanje zunaj mesta. Na ta način se cena delavska stanovanja jako težko dobe in se radi tega močno podražijo.

Stanovanjska beda torej nikakor ni izključno razredno vprašanje proletarijata, ampak se tiče tudi takozvanih boljših krogov. Stanovanjska beda je posledica kapitalizma in bo torej izginila šele tedaj, kadar se odpravi sedanji kapitalistični družabni red. Seveda se da stanovanjska beda tudi precej olajšati, ako se store razne odredbe. V tem smislu je tudi sklenil strokovni zbor svojo resolucijo in je s tem izjavil, da žele strokovne organizacije zmanjšanje stanovanjske bede. Kajti delavstvo mnogo trpi radi stanovanjske bede. Kjer podjetniki delavstvu sezidajo hiše za stanovanja, so tista stanovanja pretesna. Poleg tega podjetniki tudi mnogokrat to izrabljajo, kadar stoji delavstvo v gospodarskem boju.

In vendar bi se v boju proti stanovanjski draginji lahko mnogo storilo: ako bi hotela javnost, država, dežela in občine uresničiti samo tiste zahteve, ki stoje v resoluciji strokovnega kongresa, tedaj bi bilo že mnogo pomagano. V resoluciji pa je tudi zahteva, ki naj si jo delavstvo zelo k srcu vzame. Ta zahteva je poziv, naj si delavstvo samo pomaga. In sicer naj si pomaga s pomočjo združnih organizacij. Na ta način si je delavstvo že marsikje pomagalo. Zakaj bi torej to tudi pri nas ne bilo mogoče?

Vsak rudar mora biti član strokovne organizacije!

Justični umor na Francoskem.

Kakor smo bili zadnjič obširno poročali, je bil francoski strokovni tajnik sodrug Durand na podlagi lažnjivih obdolžitvev pred poroto v Rouenu obsojen na smrt. Brutalen izraz besnega sovraštva zakrknjene buržoazije in čisto nič drugega je ta obsodba, izbruh sovraštva tiste socialne kaste, ki v svoji zakrknjenosti noče ali pa ne more uvideti, da je socialno gibanje proletariata in prodiranje socializma nekaj tako eminentno naravnega, da so ta proces pač najmanj v stanu ustaviti take in enake obsodbe buržoaznih porotnikov. Samo popolni zaslepljenec more še misliti, da se da z uničevanjem posameznikov uničiti ali pa vsaj zavirati tisto mogočno gibanje, ki povzroča tolik strah v taboru vladajočih. Socialnega stremljenja delavstva se pač uničiti ne da iz enostavnega razloga, ker se ne da uničiti — beda in brezpravnost. V sedanji družbi namreč. Kdor hoče uničiti socializem, ta mora uničiti najprej vso dosedanje družabno in gospodarsko uredbo. To je tako naravno, kakor je nenaravno in glupo, da se skuša buržoazija s takimi drakonskimi čini ubraniti pred tem, kar mora priti, če ji je prav ali ne. Vsa zgodovina socialističnega gibanja nam dokazuje, da je tako početje buržoazije še zmiraj ravno nasprotno učinkovalo, nego si je želela. Proletariat se je le še tesneje strnil, le še močnejše so postajale njegove falange. To je bilo zmeraj in to tudi bo, ker je hvalabogu bratstvo in razredna solidarnost ne le lepše in plemenitejše čuvstvo od mržnje in sovraštva, ampak tudi uspešnejše orožje v boju za pravice, ki ga ne skrha nihče, najmanj pa nasilstva vladajočih... In ta solidarnost se je ravno najlepše izkazala zopet sedaj, ko bi moral nedolžen sodrug po obsodbi rouenskih porotnikov umreti samo zato, ker je pripadnik in zastopnik toli sovražnega proletarijata. Vsi za enega, eden za vse!

Da to geslo socialistu ni prazna fraza, temveč realna diviza, to se je ponovno pokazalo sedaj, ko se je vesoljni proletarijat zavzel za svojega sodruga in sicer tako odločno in nedvoumno, da je tudi največjim zakrknjencem minilo veselje, da bi svojo namero nad sodrugom Durandom izvršili. Durand je bil pomiloščen na 7 let ječe. S pomiloščenjem pa pri delavstvu ni nič opravljenega, delavstvo zahteva zase in za Duranda — pravice! Milosti socialist ne pozna! A ne samo delavstvo, tudi razsodnejši ljudje med meščanstvom so se jeli zavzemati za po krivici obsojenega Duranda, tembolj, ker so po novih podatkih popolnoma ovržene brezvestne obdolžitve. Tako se je radikalni poslanec Pavel Meunier pismeno obrnil do justičnega ministra, kjer ga prosi za revizijo procesa, češ, da je bil Durand obsojen na podlagi neresničnih izpovedb, da je popolnoma nedolžen. In eno misli žnjim je 150 poslancev v francoskem parlamentu. Po vsem tem smemo pač trdno pričakovati, da se odredi v najkrajšem času revizija procesa, ki zamore dati edino zadoščenje ne samo Durandu, marveč vesolnemu organiziranemu in zavednemu delavstvu.

Avstrijsko strokovno gibanje v letih 1907, 1908 in 1909.*)

Številke strokovne statistike niso mrtva števila. Te številke nam nudijo jasno sliko o napredovanju delavskega gibanja, obenem pa iz njih tudi odseva moč delavskih organizacij. Važna je strokovna statistika tudi zategadelj, ker dobimo iz nje natančne podatke o stavkah, izporih, o podporah in denarnem stanju strokovnih društev. —

Tako je izšlo tudi ob priliki šestega strokovnega zbora obširno poročilo državne komisije o gibanju avstrijskih strokovnih zvez. Zaradi pretesnega prostora se moramo omejiti na najvažnejše stvari, ki jih hočemo podati v naslednjih vrstah.

Strokovni zbor v letu 1907 je zboroval ob času, ko se je povzpelo avstrijsko strokovno gibanje do največje moči od leta 1890. Že koncem leta 1907 pa se je pojavljala na svetovnem trgu težka gospodarska kriza, ki je dosegla leta 1908 svoj višek in še dandanes ni popolnoma prenehala. Avstrijsko strokovno gibanje se je torej moralo dve leti boriti z jako težkimi neprilikami. In ne da bi se bahali, lahko rečemo: avstrijsko strokovno gibanje ni vzdržalo samo težkih posledic gospodarske krize, ampak je tudi krepko odbilo naskoke združenega podjetništva, krajtega pa je tudi priborilo delavstvu veliko izboljšanja. Strokovne zveze so ravno v tem težkem času jasno dokazale, da se ne dajo tako lahko oslabiniti, temveč da tvorijo moč, ki brani delavske koristi, ne le v ugodnih, ampak tudi v neugodnih razmerah.

Pri nekaterih osrednjih zvezah se je brezposelnost jako povečala. Stroški so bili ogromni, vendar pa so jih utrpeli strokovne zveze same, brez tuje pomoči. Vsega skup se je izdalo v treh letih za 6,340.000 kron podpore za brezposelnost, potovanje in posebne potrebe, medtem, ko se je bilo izdalo prej v štirih letih okroglo 5,300.000 kron.

Stavke in izpori so vodile z vzajemno pomočjo. Za stavkujoče, izprte in iz dela odpuščene se je izdalo v treh letih okroglo 5,500.000 kron; prej pa se je bilo izdalo v štirih letih okoli 3,600.000 kron. Torej se je izdalo vsega vkup za stavke, izpore in podpore okoli tri milijone kron več v treh letih kakor preje v štirih. Te številke govore dovolj jasno, kako huda je bila gospodarska kriza, in kako mogočno silo si je delavstvo ustvarilo s svojo organizacijo.

Naravno je, da je kriza povzročila tudi zmanjšanje števila članov. Mnogo pa so zakrivilo tudi razne narodne zmede, ki jih je v Avstriji več, ko dovolj. Treba je res precejšnje izobrazbe, da se delavec ob takih časih ne da omamiti raznim praznim besedama in da izpolnjuje svojo strokovno in socialnodemokratsko dolžnost. —

Poročilo ima tudi jako zanimiv pregled o stavkovnem gibanju zadnjih enajst let:

Leto	Število stavk	Obrati, ki se je pri njih stav.	Število stavkujočih	Število zaposlenih
1899	311	1330	54.763	90.019
1900	303	1003	105.128	156.237
1901	270	719	24.870	64.652
1902	264	1184	37.471	85.206
1903	324	1731	46.215	76.358
1904	414	2704	64.227	99.828
1905	686	3803	99.591	156.596
1906	1083	6049	153.688	276.424
1907	1086	6130	176.789	287.662
1908	721	2702	78.562	135.871
1909	495	1307	60.824	102.810

Iz teh števil se jasno spozna, kdaj so bile gospodarske razmere ugodne in kdaj ne. Leta 1906 in leta 1907 so bili najugodnejši časi za stavke; tedaj so delavci čas uporabili in so si priborili mnogo izboljšanj. Leta 1908 in 1909 pa se je še pojavljala gospodarska kriza; delavci so bili toliko previdni, da niso mnogo stavkali, ker čas ni bil ugoden. Iz tega pa se tudi vidi, koliko razumenja za gospodarske razmere in izobrazbe je zasejalo strokovno gibanje med delavci.

*) Po pomoči smo priobčili zadnjič drugi del tega članka mesto prvega.

Previsoki prispevki.

Novodobno strokovno gibanje se je tako razrastlo v svoji moči in obsežnosti, da mora navdati to dejstvo vsakega prijatelja strokovnega gibanja z velikim veseljem. Strokovne zveze so danes moč, ki je niti nasprotniki ne morejo več prezirati. Celo država mora z njimi računati in mora iskati njih pomoč pri sestavi raznih delavskih statistik. Pravtako računajo tudi podjetniki jako resno s strokovnimi društvi. Pogosto so že bili prisiljeni, seveda šele po vročem boju, da so se vdali strokovni organizaciji delavstva in da so jim izboljšali plačilne in delovne razmere. Delavstvo si je dandanes osvojilo toliko moči, da se lahko pogaja s podjetnikom radi plače in drugih zadev. Kjer pa se to še ni zgodilo, zgodilo se bo prej ali pozneje, in sicer radi vedno naraščajočega vpliva in moči proletarskih strokovnih organizacij.

Ako se vprašamo, kaj je strokovna društva ojačilo in okrepilo, tedaj dobimo odgovor: splošni razvoj in pa vedno večja izobrazba med delavstvom. Splošni razvoj je naravnost prisilil delavce, da so se pričeli združevati. In prav nikake težkoče ni bilo, delavce poučiti, čemu jim je organizacija potrebna: za okrepitev njih moči in njih vpliva, da si pribore na ta način raznovrstna izboljšanja. In to se je doslej tudi zgodilo, kolikor so dovoljevale gospodarske razmere, moč organizacije in njena sredstva!

Sredstva! To besedo je treba posebno poudariti. Današnji kapitalistični razvoj je namreč tak, da je vsaka organizacija popolnoma brez moči in vpliva, ako nima za boj proti kapitalizmu zadostnih sredstev. Šele zadostna sredstva tvorijo zajedno z drugimi pogoji krepko bojno moč organizacije.

Sredstva za gospodarske boje pa si pridobi strokovna organizacija s prispevki, ki jih plačujejo njeni člani. Tako zbrani denar tvori bojni sklad organizacije. S tem denarjem se podpirajo tisti delavci, ki stoje v gospodarskem boju, krijejo se upravni stroški in se podpirajo tisti člani, ki so v posebni potrebi.

Zelo potrebna je dobra uprava, velike važnosti je agitacija za pridobivanje novih članov, samoposebi umevno je podpiranje potrebnih članov — vendar pa je najvažnejša naloga strokovnih društev, da se bore proti kapitalizmu za izboljšanje delavskega položaja. S tem pa je že tudi povedano, da je treba za ta boj potrebnih denarnih sredstev.

Prva stvar pri strokovnem gibanju je torej dobro napolnjena bojna blagajna. Tega dejstva ne sme nihče prezreti. Vztrajnost, požrtvovalnost, zvestoba, vse to je sicer zelo potrebno v težkem gospodarskem boju proti kapitalizmu, vendar pa se z vsemi temi lepimi lastnostmi nič ne opravi, ako nimajo delavci ob času boja potrebnih sredstev, da si nakupijo raznoterih življenskih potrebščin.

Zato pa je dolžnost vsake strokovne zveze, da se preskrbi z dobro napolnjeno stavkino blagajno. Seveda tudi ta blagajna ne bo zadostovala za vse potrebe; kajti pogosto se pojavijo boji tolike obsežnosti in trpe tako dolgo časa, da porabi organizacija ves denar. V takih slučajih ji seveda morajo priskočiti na pomoč druge organizacije. Toda to so le izredni slučaji.

Sicer pa mora gledati vsaka strokovna zveza, da si pomaga z lastno močjo in se ne zanaša preveč na tujo pomoč. Pogosto pa se čuje tožba o „prevelikih prispevkih“. Njih namen je jasen. Nasprotniki delavstva in njegovih teženj se ne boje nobene stvari tako, kakor krepkih delavskih zvez. Da bi te razrušili in razdružili, uporabljajo najraznoterejša sredstva, med temi tudi staro pesem o „previsokih prispevkih.“ Na ta način namreč mislijo delavstvo odvrčati od njih organizacij. To postopanje delavskih nasprotnikov je samoposebi umevno. Neumevno pa je, da se jim često pridružijo tudi delavci in tožijo o „previsokih prispevkih“.

Delavci se še niso dovolj jasno zavedli, da mora vsaka organizacija pobirati od svojih članov dovolj visoke prispevke, ako hoče doseči svoj cilj. In vendar bi jih moral o tem poučiti upogled v sedanje strokovno gibanje: šele z višjimi prispevki je narasla tudi moč in vpliv organizacije. Večina strokovnih zvez je bila ob času nizkih prispevkov popolnoma brez moči in

vpliva. Nobena stavka se ni smela raztegniti na daljši čas, ker ni bilo potrebnih sredstev. Radi tega so ravnali podjetniki z delavci precej samostalno. Stvar pa se je predručala, ko so se prispevki zvišali. Zdaj so se lažje bojevali gospodarski boji, ki so marsikdaj končali z zmago. Člani so dobili zaupanje do svoje organizacije, notranja moč organizacije se je okrepila, člani so se pomnožili, in vpliv organizacije je narastel jako mogočno. In odslej je prodirala misel strokovnega združevanja vedno zmagovitejša med vrstami delavstva.

Jasno je torej, da visoki prispevki množe moč strokovnih zvez. Zato je jako kratkovidno, ako tožijo nekateri delavci o „previsokih“ prispevkih. Kratkovidno pa je še iz drugega razloga.

Tedenski znesek, ki ga plačuje delavec svoji strokovni organizaciji, je razmeroma jako majhna in neznatna vsota v primeri z drugimi izdatki. Koliko mora plačati delavec indirektnih davkov radi vedno večje draginje! Kaj je v primeri s temi ogromnimi izdatki tisti ubogi tedenski prispevek! Toliko kot nič! Pomisliti pa moramo, da imajo od tistih ogromnih izdatkov korist nasprotniki delavstva, medtem ko delajo strokovne zveze za delavstvo in podpirajo z delavskim denarjem delavske težnje.

To so jasna, preprosta dejstva. Kljub temu pa še mnogokdaj slišimo nejevoljne tožbe o „previsokih“ prispevkih. Ljubi prijatelji, vaš znesek vendar ni proč vržen in vam koristi, čeprav na drug način! Kar pa plačate raznim izkoriščevalcem in podraževalcem, pa je za vas izgubljeno!

Zato pa obrnite svojo nevoljo proti drugi strani! Borite se proti izkoriščevalcem in podraževalcem! In za ta boj pa rabite organizacije! Potrebni prispevki pa so tista moč, ki okrepi in ojačijo organizacijo, da se more uspešno boriti proti združenemu podjetništvu in proti neznosni draginji. Ako pa ne bodete vztrajno in krepko podpirali, svojega strokovnega gibanja, kaj bodeate potem počeli? Brezmejno izkoriščevanje bi šlo brezobzirno dalje svojo pot, kajti edina obramba — vaša organizacija — bi bila brez moči.

Torej ne tožite o previsokih prispevkih! Prispevki niso previsoki. Plačujte jih radi, kajti dovolj veliki prispevki so najizdatnejše bojno sredstvo proti izkoriščevanju in zatiranju!

Načrt novega kazenskega zakona in delavci.

O tem predmetu je govoril na zadnjem strokovnem zboru sodrug dr. Ingwer. Iz njegovega obširnega poročila hočemo povzeti najvažnejše stvari.

Dr. Ingwer je govoril takole: Naš sedanji kazenski zakon ima to čudovito lastnost, da mu je lastnina več kakor vse drugo v državi. In vendar je gotovo, da je največji blagor človeške družbe človeško življenje. Država bi torej morala predvsem skrbeti, da se človeško življenje varuje in brani, in sicer ne le v tem smislu, da se ne sme moriti in koga težko poškodovati, ampak da se sploh ne sme storiti nič, kar bi utegnilo škodovati zdravju in telesni varnosti posameznega človeka. In vendar država tega ne stori. Vsakdo ve, koliko delavcev je izgubilo svoje zdravje radi pregrešne lahkomišelnosti podjetnikov, ki ne marajo zadostnih varnostnih naprav. In kaj se je zgodilo krivcem? Nič. Prav tako so tudi politične pravice delavcev brez zadostnega varstva. Najslabše pa je z lastninsko pravico delavcev. Lastnina agrarcev je zavarovana z najstrožjimi kaznimi, ako bi se kdo zoper njo pregrešil. In lastnina delavca? Delavčeva last je to, kar si je prislužil. Zgodi pa se, da pravi podjetnik delavcu: „Nimam nič denarja“. Kaj naj stori delavec? Gre k sodniji ter toži podjetnika za plačo. Sodnija podjetnika obsodi ter ga hoče rubiti za plačo delavca. Ali podjetnik mirno izjavi, da nima nič svojega premoženja, da je vse last njegove žene, otrok ali sorodnikov. Sodnija je proti temu brez moči ter ne more izvršiti rubeži. Tako je delavec oropan svojih krvavo prisluženih novcev, in postava mu ne more dati nikage varstva. Kako težko se kaznuje tatvina, ako pa se delavcu odvzame trdo prislužena plača, tedaj krivec odide brez kazni.

Treba je, da novi načrt v tem oziru da delavcu, kar je njegovega.

Kako stališče je zavzel načrt napram stremljenju delavstva da bi si izboljšalo svoje življenje!? V tem oziru pa je načrt res občudovanja vreden. Tako temeljito se ni še nobena postava delala v Avstriji. Ako bi sedel najzagrizenejši izkoriščevalec za mizo pa bi napel vse možgane, da bi iztuhl postavu, ki bi mu omogočila neomejeno, svobodno izkoriščevanje delavstva — pa bi si ne mogel izmisliti boljšega načrta. Kajti sedanji načrt hoče uničiti vse pravice, ki so si jih delavci že priborili. Današnja združevalno pravico so si delavci naskokoma osvojili leta 1870.

Podjetnikom je že dolgo trn v peti in so se ob slednji priliki izjavljali proti njej ter prosili dobre in zle duhove, naj bi jih odrešili te nadloge. In sedanji načrt se je podjetnikov usmilil tako temeljito, da bi se jih temeljiteje ne mogel. Toda jaz sem prepričan, da se vam mora razburiti vsa kri, ako se vam namerava odvzeti najvažnejša pravica, namreč **združevalna pravica**. (Živahno pritrdjevanje.) Jaz sem trdno uverjen, da boste branili to pravico z vsemi silami in če si je že ne morete izboljšati, boste zastavili vse svoje moči, da se vam ne poslabša. (Živahno pritrdjevanje.) Gospodje s tem kazenskim načrtom zagrešili veliko nespamet.

Morda niso pomislili, da bodo delavci vsak tak poskus strmoglavi, in da se vsled tega lahko zgodi, kar bi bilo usodno za vso državo. (V harno pritrdjevanje.) Sedanji načrt je sestavljen v tem smislu, da se ob stvarkah in izporih delavci ne bodo mogli prav nič svobodno gibati, da ne bodo smeli ničesar storiti, kar bi bilo potrebno za uspeh stranke.

Stavkokazi so vzeti v posebno varstvo. Za najneznatnejše stvari, ki imajo delavci pravzaprav pravico do njih, je določena stroga kazen kar za več tednov in mesecev, ako ni povelji podjetniku.

Ako kdo delavce opozori, da je ugodna prilika za stavko in jih pozove, naj prično stavkati, tedaj stori greh hujskanja in se kaznuje z zaporom do šest mesecev oziroma z denarno kaznijo do 2000 kron.

Ako kdo opazi, da so varnostne naprave nezadostne, in govori o tej zadevi v organizaciji, tedaj je zagrešil po tem načrtu kaznjivo dejanje! Zakaj, izdal je obratno tajnost. Sploh je sleherni graja razmer v obratih najskrajnejše otežkočeno; od vseh strani prete razna določila, da posade grajalca, čeprav je bil opravičen, na zatožno klop.

Torej vidite, da gre tu za nesramni, brezvestni napad na vaše združevalne pravice. Načrt vam hoče popolnoma zvezati roke, da bi bili na milost in nemilost izročeni podjetniku. Seveda je samoposebi umevno, da boste morali storiti vse in za braniti poslabšanje vaših starih pravic. Vi sami boste najbolje vedeli, kaj vam je storiti. (Živahno pritrdjevanje.)

Gospodje so v svoji skrbnosti na vse mislili, tudi na pasivno resistenco železničarjev. Skovali so imenito postavu, ki bi rada železničarje kaznovala z zaporom od enega tedna do pet let, ako bi pričeli s pasivno resistenco. Ako torej pričnete s pasivno resistenco v velikem obsegu, si lahko prislužite petletno ječo.

Nisem vam navedel vseh lepot, ki dičijo ta kazenski načrt. Vendar pa upam, da zadostuje že to, kar sem vam povedal. Jaz sem prepričan, da boste pripravljeni žrtvovati največje žrtve, da si ohranite svojo najvažnejšo pravico, združevalno pravico. (Viharno, dolgotrajno pritrdjevanje.)

Ta načrt kazenskega zakona je največje važnosti za delavstvo. Določbe same pa še niso zakon oziroma postava, ampak so samo še načrt ki se bo sprejel ali pa ne. Zato mora delavstvo biti še sedaj pozorno, da ne doživi razočaranja.

Strokovni pregled.

s **Naznanila Unjskega vodstva**. Sodruguom blagajnikom se naznanja, da se imajo z dnem 31. januarjem 1911 vse stare znamke kakor znamke za vplačane prispevke I. in II. razreda, znamke za vpisnino in znamke za pogrebni

sklad zaeno z obračunom za mesec januar vpslati Unjski centrali.

Torej se pri zaključku računa za mesec januar nabrani prispevki ne smejo ne noben način s starimi znamkami kvitirati.

Potemtakem se imajo od 31. januarja naprej tako zaostali kakor novi prispevki kvitirati samo z novimi znamkami.

Sodrugi blagajniki se torej pozivljajo, da nove znamke za leto 1911. pravočasno naročijo in sicer par dni pred zaključkom računa za mesec januar, da se vplačevanje prispevkov ne prekine.

Če bi pa posamezni sodrugi blagajniki imeli premalo starih znamk za mesec januar, potem naj si jih naknadno naročijo in sicer samo toliko, kolikor se jih sme ravno še uporabiti za mesec januar.

Načelnništvo.

s **Kapitalistom se dobro godi**. List „Handelsmuseum“ prinaša pregled, koliko delniških družb in družb z omejenim jamstvom se je ustanovilo v prvi polovici lanskega leta. Iz tega pregleda se jasno spozna, da gospodarska kriza v Avstriji mineva, in se industrija krepko razvija. Ustanovilo se je namreč v prvih šestih mesecih lanskega leta 23 delniških družb s kapitalom 43 milijonov kron, medtem ko se jih je ustanovilo predlanskem v tem času samo 15 s kapitalom 24 milijonov kron. Med temi družbami so razne banke, železniške družbe, družbe za izdelovanje strojev, hotelske družbe itd. Pri že ustanovljenih družbah se je zvišal kapital lanko leto v prvih šestih mesecih za 164 milijonov kron, medtem ko se je predlanskem v tem času samo za 43 milijonov. Torej je mogočno narastel! Družb z omejenim jamstvom se je ustanovilo 179 s kapitalom 32 milijonov kron. In na dunajski borzi se je dovolilo vrednostnih listin v vrednosti 800 milijonov kron. Torej kapitalisti delajo zopet dobro kupčijo. Ali delavci ne čutijo prav nič od te dobrote. Saj to je že znano: kadar se gospodarske razmere slabšajo, tedaj kapitalisti nenadoma zastokajo in mahoma poslabšajo delavcem plače, češ, mi ne moremo dati, ker je kupčija slaba. Kadar pa je kupčija zopet dobra, tedaj kapitalisti modro molče in jim niti na misel ne pride, da bi dali delavcem sami od sebe to, kar so jim vzeli pod pretvezo slabih razmer. Delavci si morajo to šele priboriti.

s **Statistika avstrijskega premoga**. Za mesec september lanskega leta imamo naslednje podatke:

Kameniti premog:

	1910	1909
	meterski stoti	
Ostrava-Karvin	6,555.334	6,341.069
Rožice-Oslavan	373.932	376.332
Kladno-Šlan	2,232.830	2,272.193
Pízenj-Mies	1,092.138	1,165.004
Schatzlar-Schwadowitz	325.960	337.9.3
Galicija	1,113.725	262.386
Ostali rudniki	100.651	91.290
september	11,794.570	10,846.217

Rjavi premog:

Mostec-Toplice-Komoutau	14,570.700	15,090.515
Falkenau-Eibogen-Karlovi vari	2,992.061	3,045.139
Wolfsegg-Thomasroith	3.5.811	313.976
Ljubno in Fohndorf	805.209	767.069
Voitsberg-Köflach	630.045	690.702
Trbovlje-Zagorje	796.510	804.050
Istra in Dalmacija	140.000	216.100
Galicija	24.235	13.058
Ostale sudetske dežele	243.429	267.845
Ostale alpske dežele	615.079	610.478
september	21,123.079	21,818.932

s **Konsumna društva v Belgiji**. Dne 27. oktobra je govoril belgijski socialist Vanderwelve o delavskem gibanju v Belgiji. Ob tej priliki se je dotaknil tudi združnega gibanja, ki je v Belgiji najtesneje združeno z delavskim gibanjem. Ljudski dom v Bruslju je imel v zadnjem polletju 365.000 frankov čistega dobička. (Frank je približno ena krona.) Seveda belgijskih ljudskih domov ne smemo zamenjati z našimi delavskimi domi. Metem ko so pri nas delavski domi podjetja zase in dajo del svojih prostorov v najem konsumnim društvom, je v Belgiji ravno narobe. Tam zidajo konsumne zadruge svoje lastne hiše, ki jih potem dajo stranki brezplačno v uporabo. V Belgiji je združno gibanje izredno močno, ker tamkaj še ni uvedeno splošno bolniško zavarovanje, vrše zadruge tudi v tem smislu svoje delovanje. Združno gibanje pa vkljub svojemu polnemu razcvitu narašča bolj in bolj. Na zadnjem Kodanjskem zboru je dejal sodrug Ansele: Prodajo imamo že danes v svojih rokah, jutri bomo imeli izdelovanje in pojutranjem ves kredit. Toda ta mogočni napredek združnega gibanja ima tudi svoje slabe posledice. Ker se strokovno in politično gibanje vedno zanaša na zadruge, se ni potrudilo, da bi se moglo v vseh slučajih samo pomagati, če že ne popolnoma, pa vsaj deloma. Kadar koli je izbruhnila stavka, vse je pričakovalo in je tudi vedelo, da bodo posegle v svoje blaginje in dale denar; prav tako je bilo tudi s političnim gibanjem. Zaraditega je bilo strokovno in politično gibanje brez lastne, sveže moči, ker se je vedno zanašalo le na združno pomoč. Vendar se v zadnjem času obrača

v tem oziru na boljše; strokovne in politične organizacije so se postavile na lastne noge ter zidajo na svojo lastno moč.

s **Rudarski štrajk v Belgiji**. Število stavkujočih v premogovnem okrožju je, kakor se poroča iz Bruslja, naraslo na 15.000. V mnogih jamah se je moralo delo sploh ustaviti. V rudniku v Charleroiu (Karloerou) pa so se difference med podjetniki in delavstvom poravnale, tako da je sedaj tam delo zopet v normalnem tiru.

Dopisi.

d **Kočevje**. Pri našem rudniku je vsak dan slabše. Plača se nam trga pri pogojnem delu dan za dnevom; posebno zlo je s tesarskim delom. V zadnjem času ni najraje, da bi rudarji, ki opravljajo tesarska dela, napravili polovico zastoj. Za postavljeni polc se je plačilo že itak znatno znižalo. Sedaj pa hočejo, da bi opravljali vsa postranska dela kar za ubogaime. Pazniki in uradniki nas priganjajo kakor sužnje. Tudi rudarji pri premogu ne delajo nikoli dovolj. Vsak dan zahtevajo, da bi se spravilo več premoga na svetlo. Delavci in njih družine stradajo, da če pojde še nekaj časa tako, postanejo kočevski rudarji večji sužnji, nego ruski sibirski ujetniki. Tudi tehnične naprave v rudniku so take, da prav lahko trdimo, da jih ni takih v nobenem drugem rudniku. Nadzorništvo rudniškega urada v Kočevju je prava ironija, ki bije sama sebi v obraz. Malokdaj pride ljubljanski nadkomisar v Kočevje, ali kadar pride menda naznani vselej svoj prihod poprej ravnateljstvu, da popravi in olepša par rovskih prog, po katerih ga potem uradniki vodijo. Da pa bi pogledal v rove, kjer je rudarsko zdravje dan za dnevom v veliki nevarnosti, o tega pa že ne, saj je to ob sebi razumljivo, da gospod nadkomisar ne bo ničesar ukrenil, kar bi bilo trbovljski družbi škodljivo. Roka, roko umije. Saj ga sprejmejo z lepim vozom in s parom konj že na postaji, kakor bi prišel na obisk k svoji ljubljenci.

Rudarji, če niste popolnoma oslepili, potem pogledajte okrog sebe in ako hočete lahko vidite, da je zadnji čas, da pristopite vsi kot en mož k naši bojni organizaciji, da odoravimo vse to, kar nam škoduje in si priborimo boljšo bodočnost.

d **Kisovski rudnik v Zagorju ob Savi v vodi**. Dne 7. t. m. je začela prihajati v kisovškem rudniku tretjega oddelka v predor voda. Do pol 12. ure dopoldne je narasla tako visoko, da je bil popolnoma zalit tretji oddelek (Harisaut). V rovu je ostalo precej orodja in dve električni sesalki. Čez nedeljo pa je zalila voda cel rudnik, tako da je dne 9. t. m. moglo samo še pet delavcev v kisovski rudnik na delo. Dovoljkrat smo že omenjali, da se v Zagorju za tehnične naprave prav nič ne brigajo. Vsa leta, od kar obstoji rudnik, so popravljali žlebove po kisovških plazih, da so preprečili uhajanje vode v rov. Ko je prišel novi ravnatelj so pa raje zgradili cel rudnik, kakor bi imeli ujetnike, žlebove pa so pometali proč, in tudi opustili parne sesalke. Krivi so poplave rudnika torej gospodje, sami, trpeli škodo pa bodo delavci in pa tudi družba.

Razne stvari.

r **Vabilo na javen ljudski shod**; ki bo dne 15. januarja 1911 ob 3. uri popoldan v dvorani g. Riharda Mihelčiča v Zagorju. Dnevni red: 1. Gosposka zbornica in socialna politika. 2. Kaj hočejo socialni demokratje. Sodrugi, udeležite se tega važnega zborovanja v polnem številu! Tudi žene pripeljite s seboj, da zvedo, kako nedopustno se obnaša gosposka zbornica napram njihovim najvažnejšim potrebam. Sklicatelj.

r **Žrtve razrednega boja v Nemčiji**. Sdrugom, ki se udeležujejo modernega delavskega gibanja v Nemčiji, so nemška sodišča v zadnjih mesecih prisodila sledeče kazni:

	Ječe:	Denarne globe:
dec. 1909.	— leta, 3 mes., 3 tedne, — dni,	2,025 mk.
jan. 1910.	4 " 8 " 1 " 6 "	1.699 "
febr. 1910.	7 " 10 " — " 6 "	745 "
marc 1910.	6 " 4 " — " 1 "	1.774 "
april 1910.	2 " 8 " 2 " 4 "	5.525 "
maj 1910.	9 " 10 " 2 " 1 "	2.896 "

V 6 mesecih: 31 let, 9 mes., — tedne, 12 dni, 14.660 mk.

Da so te kazni v zadnjih mesecih tako silno narasle, to nam lustrira nizkotna sredstva, s katerimi se skušajo vladajoči ubraniti političnih zahtev, zlasti zahtev po volilni preosnovi, ki je vedno glasnejša med nemškim delavstvom.

r **Potres v Osrednji Aziji**. Še so človeštvu v živem spominu strahote potresa v Messini in že se poroča o novem potresu, ki po svoji sili še presega potres v Messini. Ta potres je bil zadnji teden zapadno od himalajskih gorovja. Govori se, da je bil to najmočnejši potres v zadnjih 6 letih sploh. Bil je tako silen, da so celo v Petrogradu čuli neko votlo bobnenje pod

seboj. O škodi in nesreči, ki jo je povzročil potres, si poročila sedaj še zelo nasprotujejo; vendar je gotovo, da je škoda ogromna. Na stotine rodbin je brez strehe. In po nekem uradnem poročilu je baje v Wjerny-u 40 mrtvih. Natančneje se bo seve šele dognalo.

r Dvajset let mizarska organizacija na Dunaju. V nedeljo so slavili jako lepo v Delavskem domu dvajsetletnico obstanka svoje organizacije. Mizarska organizacija spada med najmočnejše organizacije.

r Žepna ura kot kompas. Uro položi tako, da kaže mali kazalec (urni kazalec) naravnost proti solncu. Misli si potem, da stoji veliki kazalec na XII. Sedaj razdeli kot, ki ga tvorita oba kazalca v dva enaka dela. Črta, ki deli ta kot v dva enaka dela, ima smer proti severu in jugu.

r Kakšno vreme bomo imeli letos? Leto bo vobče bolj suho nego mokro. Zima bo mila in brez snega toda vetrovna. Spomlad suha, mrzla; večkrat bo padla slana. Poletje bo jako vroče. Jesen bo bolj suha toda brez snega. Oktober bo mrzel, november zopet bolj topel. Zima bo precej mrzla, vendar pa bolj suha in nestanovitna. Tako pravi Knauer, mi pa počakajmo, da bomo videli, če bo res tako.

r Koliko železa je na svetu. Profesor dr. O. Nordenskjöld poroča v Berliner Tagblattu, da so se na enajstem geološkem kongresu v Stokholmu razgovarjali tudi o tem, koliko železa utegne biti na svetu. Priprave za to razpravo je uvedlo sklicateljsvo kongresa. Iz vsega materiala, ki so ga dognali se ne da dobiti povsem jasna slika, a da se sklepajo. Če pomislimo, kako je dandanes vsa moderna kultura odvisna od zadostne množine železa, postane ta razprava jako zanimiva. Najprej razdelimo vso množino v železo, ki vemo zanj in ki ga še rabimo in pa v železo, ki se šele pridobi. Onega štejemo okoli 10.000 milijonov ton, katerega pripada domala polovica na Ameriško in le malo na druge zemljine. Sama Švedska ima do 750 milijonov ton železa. Če računamo, da se porabi vsako leto 100 milijonov ton železa (sedaj se ga porabi le okoli 60 milijonov ton), bi zadostovale te zaloge le kakih sto let. Toda imamo še železne zaloge, ki jih poznamo in lahko sklepamo o njih in so vsaj petkrat tolike, kakor one, o katerih smo govorili. Od teh železnih zalogah je posebno pomniti, da jih je dve tretjini v Zedinjenih državah ameriških, polovica ostale tretjine na Angleškem in precej pa tudi v drugih zemljinah, tako n. pr. v Kongu, Sudanu in Transvaalu, pa tudi v posameznih krajih Azije. Ako se ne oziramo na zalogo železnih rud v angleški Indiji in še v nekaterih manj poznatih krajih, prihajamo do sklepa, da je Švedska sedaj najbogatejša dežela v tem pogledu. Vse drugo lice pa se pokaže, če upoštevamo Zedinjene države ameriške. Kolikor se namreč da dognati iz poročil, bo središče produkcije železa vsekakor Amerika, zakaj samo ob Gorenjem jezeru v Zedinjenih državah se nahajajo skladi železne rude, ki utegnejo preskrbovati ves svet tisočletja. Kakršne zaloge premoga so v Ameriki, takšne so tudi zaloge železa. Skoro neizčrpne.

Čitajte „Rudarja“!

prijatelj moj.

Gre na vsako pot z menoj!

Ker se večkrat z njim krepčam,
Vedno zdrav želod'c imam!

Najboljše krepčilo želodeca!

Sladki in grenki.

Pazite na pristnost!

Posebno na kolodvorih!

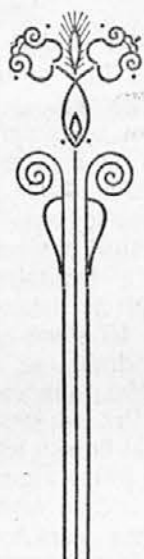
Postavno varovano.

Listnica uredništva.

Vse podružnice prosimo, da poročajo uredništvu pravočasno, če sklicujejo shode, da nam jih je mogoče objaviti v „Rudarju“. Prav tako naj se pošiljajo pravočasno tudi poročila o zborovanjih, posebno o letnem zborovanju, kjer se volijo nova podružnična vodstva.

Listnica upravnništva.

Vse cenjene naročnike prosimo, da poravnajo zaostalo naročnino, da jim ne bo treba ustavljati lista. Naročnino se plačuje vedno naprej. Tudi podružnice naj blagovolijo redno obračunavati.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

se priporoča svojim članom

za nakupovanje vseh
živlenskih potrebščin
kakor tudi manufakturnega blaga po najnižjih cenah. .:

Občno konsumno društvo v Idriji

9-9

priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pridite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najboljše in najcenejše postreženi!

Kosumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

1

svojo bogato zalogo
špecerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje
za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

9-9

L. Jax & sin
Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo
bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

V založbi

„Rdečega Prapora“

je izšel

3-1

Žepni koledar

za delavce sploh in prometne uslužbence

za leto 1911.

Ta koledar izhaja že XI. leto.

Vsebina mu je med drugimi naslednja:

Resnica (pesem); Koledar; Centralni sedeži avstrijskih organizacij; Koškovne lestvice; Posnetek poštnega in brzojavnega cenovnika; Inozemske denarne vrednosti v kronski veljavi; Stare in nove mere; Koliko plačam osobne dohodnine; Koliko plačam vojne takse; Izvleček iz pravil provizijskega sklada c. kr. državnih železnic (ki je enaka onim južne železnice); Hrana in hranitev; Kdo je sodrug; Kako se varujemo kolere; Delovanje soc. dem. poslancev v parlamentu v zadnjem letu (predlogi naštetih); Dve resoluciji s kodanjskega mednarodnega kongresa; Dohodki in stroški; Beležnica za vse dni v tednu.

Koledar obseza nad 13 pol in bo pridejan tudi svinčnik. Cena v platno vezanemu izvodu je 1 K, po pošti 10 h več.

Pri večjem odjemu in če se plača naprej ali pa vsaj v teku 30 dnj velik popust. Pri naročilih do 20 izvodov se priporoča, da se pošlje denar naprej.

Zagrebski
Franck

priporočujemo
kot priznano

kot tovarniško znamko
najboljši pridatek
za kavo!

Sl. zagan Y 1655, 1:101